

Hind mk. 25.

UUDISMAA

NOORPÔLVE AJAKIRI

Nigulas Käbin †

TARTUS.

OKTOOBER MCMXXVI.

№ 3.

Sisu.

A. A. Laanessar. Epitaaf	lhk.	33
A. Elango. Nigulas Käbin. Fakte ja hinnanguid	„	34
O. Liiv. Kalli viimastest päevadest	„	38
Katkeid Nigulas Käbina kirjadest	„	40
Mälestusi Nigulas Käbinast (E. Kadak, E. Kigaste, L. Leeman, N. Andresen)	„	42
L. Laguvee. Mõnda K. N. K. II. suvikonverentsilt.	„	46
Noorpõlve eneseavaldusi	„	48

Uudismaa

Noorpõlve ajakiri.

Ilmub 4 korda aastas.

№ 3.

1926.

№ 3.

A. A. LAANESSAR.

EPITAAF.

NII. PIDI LANGEMA BALDUR, POEG ASADE ARMASAIM SURI,
HELGEIMA PÄIKESE ALT VIIS PIME ÕELUSE NOOL.
KADESTAS KAUNIST LIIG TIGE LOKI, TO NÖRSSIS JA NURI.
NUTSID TAEVASED KÕIK, NUTT OLI MAAL IGALPOOL.

NII OLID SA, NIGULAS, TUGEV, KAUNIS JA NOOR NAGU JUMAL,
RÕÕMU JA VAIMU JA TULD JA TULEVIKU-ARMASTUST TÄIS.
TÕUG NAGU UUS OLEKS TÕUSNUD MAAL SELLEL MANNETUMAL,
VAADATES VÕIMSAT SIND, MITMEGI MÕTTELE NÄIS

AH, PIDI LANGEMA BALDUR JA NÄRTSIS ÕITSEV ADONIS,
KUI SUVI HELGEIMAL, SIIS SURI NOOR JUMALIK,
ENNE JO KUI SÜGIS SAI OLI TA ISA PÄIKESE HOONIS:
LIIG ILUS MURDUB JUMAL, SAATI VEEL MEES SURELIK:

SIIA SU MATSIME, NOOR NIGULAS, LIIG KIRGAS JA KANGE:
VIIS SU MEILT KARTEV SIND MUST ELU ÜMBRITSEV ÖÖ —
EKSIS ENT SIISKI! EI KÕIK, EI KÕIK VEEL TA SAAGIKS SA LANGE:
JÄÄB, ELAB, INNUSTAB, LOOB VAIM SU JA VALGUSE TÖÖ!

MATUSPÄEVAL.

Nigulas Käbin.

Fakte ja hinnanguid ¹⁾.

Nigulas Käbin põlvneb vanast talupojasuguvõsast Virumaalt, kes alles läind jaanipäeval pyhitses Käva talu endakäesoleku 200 a. juubelit. Suguvõsa enese jäljed ulatavad veelgi kaugemale minevikku. Perekundlikkude traditsioonide uurimise ja austamise poolest on see üks haruldasi talupojasuguvõsasiid Eestis ja, usun kindlasti, see pole jäänd mõjuta ka selle liikmete isiklikku kujunemisse. Noor Nigulas, nende traditsioonide innukas uurija ja jätkaja, kõneles ise sellest sageli õigustet enesetunde ja häämeelega.

Nigulase syndides 13 jaan. 1905 a. oli ta isa Madis Jõhvis vallasekretäriks. Alghariduse sai Nigulas Narvas, astudes 8-aastaselt Narva kooliseltsi kooli ja hiljem Narva meesgymnaasiumi. Rahutud ajad sundisid ta 1919 a. kevadsemestriks kolima Rakverre, kus jätkas õppimist säälses gymnaasiumis kunni hiljem jälle Narva tagasi pööras. 1919 a. valiti ta isa tööerakonna Virumaa nimekirja kaudu Asutava Kogu liikmeks, misjärel kogu perekund Tallinna kolis, kus isa praegu Rahvapangas juhtivaks ametnikuks on. Siin jätkas Nigulas õppimist linna poegl. gymnaasiumis, mille lõpetas 1923 a. kevadel. Juba õpilasena huvitet olles teenistusest, oli ta 1922 a. suvel Vaivara vallavalitsuses ja 1923 a. suvel Harju maakunnavalitsuses praktikaniks.

Temast kui õpilasest on võrdlemisi vähe andmeid, kuna see kylg täiesti ta

1) Neid ridu kirjutades olen teadlik raskusist, mis seisavad ees isiklikult nii hää ja kalli sõbra ajalisel alles ligidase tegevuse objektiivsel hindamisel. Katsun siiski, nii palju kui saan, tõrjuda tahaplaanile subjektiivsed tunde- ja meeleoluavaldused ja kogu syndmustiku mõelda võimalikult kaugesse minevikku ning eemale iseenest. Asjaoluga, et see mul siiski vaid poolikult õnnestub, palun lugejaid juba ette arvõtada kui paratamatusega. Yhtlasi kahetsen, et mul aja puudusel võimalik pole olnud ligemalt tutvuda Tallinnas asuvate kadunu mahajääänd paberitega, mis arvatavasti oleksid võimaldand mõndagi praegu tumedat asjaolu ligemalt valgustada.

seltskundliku tegevuse varju jäi. On teada, et ta nooremais aastais oli innukas botaanik ning kogus endale ysna kenakese herbaariumi, mille täiendamiseks ta isegi hilisemal aastail ei jätnud soodsaid juhuseid kasutamata (näit. klassiga väljamaal ekskurs. olles).

1923 a. sygisel astus ta Tartu ylikskooli õigusteaduskunda, mille lootis lõpetada eelolevaks jõuluks, kavatsedes magistriksaadiks saamiseks edasi töötada administratiiv õiguse alal. Nagu ta Tallinna sõbrad kinnitada teavad, ollagi ta enda elu viimastel nädalatel juba ametis olnud magistristöök materjalide kogumisega. Ylikskooli astudes astus ta varsti maaliselise yliõpilasseltsi „Concordiasse“, kust aga juba järgmisel semestril lahkus, pääle selle, kui selts karskuse aluselt loobus. Järgmisel õppeaastal (1924 a. II sem.) astus ta yliõpilasselts „Veljesto“ liikmeks. Ylikskoolitöö kõrval oli ta osalt teenistuse, osalt huvi pärast ajakirjanikuna tegev — 1924, 1925 ja 1926 a. suvel ajutisena toimetusliikmena „Vaba Maa“ toimetuses, 1924/5 õppeaastal toimetuse Tartu esitajana.

Kuigi õppimise ja edasijõudmise poolest nii kesk- kui ka ylikskoolis ta oli võrdlemisi hoolas, jätsid õppejõudude isikud ta võrdlemisi kylmaks. Keskkoolis põhjustasid selle rahutud ajad ja sagedane kooli vahetamine, kuid kyl vist ka see, et õpetajate hulgas vähe oli erilisel mõjuvald personaalsusi, ylikskoolis aga yliõpilaste liigrohkus õigusteaduskunnas ja õppejõudude võõrarahvuslus. Teatava lugupidamisega on ta kõnelend siiski usuõpetajast praost Mohrfeldtist, kelle teeneks vist tuleb lugeda ka kadunu elavat huvi piibli vastu, mis tundus huvitavana dissonantsina ta enda kui ka ümbruse suhtes. Kui teised ta kaaslased usuküsimusist vahest ehk natukene enam huvitet olid, kui nende eel käänd haritlaspõlv, siis juhtis nende huvi neid tavalisti usufilosoofiliste teoste juurde, kuna tema vastuoksa just nende vastu ykskõikne oli. On võrdlemisi

raske otsustada, kuivõrd selles huvis mõõduandvad olid usulised otsingud, kuivõrd piibli esteetilised väärtused.

Mis vahekord õppejõududega puudu jättis, selle tasus võrdlemisi arenend kodu oma tutvuskunnaga ja enne kõike — sõpruskond. See viimane omab kadunu arengus otsustandva tähenduse ja sellele on pühendet ka ta eneseteostuse õilsemad pingutused.

* * *

N. Kábina kõige menurikkam tegevusala oli noorsooliikumine. Vast ainult siin suutis ta kysimused lõpuni läbi mõelda, nende ydini tungida. Ta „karjäär“ algab 1920 a. sygisel, mil ta Tallinna Koolin. Liitu astub ja kohe selle juhatusel liikmeks valitakse. Alguses jääb tal aega veel teistegi org-ide jaoks. Nii tegutseb ta lyhemat aega noorseppade juures pääkorterliikmena, esperantistide yhingus, asutab enda kooli karskusringi jne., kuna hiljem kulub peaaegu kogu energia Tall. Koolin. Liidu ja Eesti Koolin. Keskliidu ylesannete täitmiseks. Ja neid pannakse ta pääle lugematul arvul. Tallinna Koolin. Liidus tõuseb ta varsti yheks kõige juhtivamaks tegelaseks, alguses G. Noori, E. Kadaka j. t. vanemate tegelaste kõrval, kuid hiljem, teiste väsides või Tallinnast lahkudes, jääb ta peaaegu a'ks ja o'ks. Eriti rohkesti on tal tegemist pääle kärarikka Viljandi kongressi. Yhelt poolt kippusid noorproletarlased, eesotsas Tuuliku j. teistega juhtimist enda kätte kiskuma, teiselt poolt tegid haridusministeeriumi repressioonid tegutsemise väga raskeks. Et niiviisi kahe tule vahel olles mõnigi väärsamm taktikas juhtuda võis, pole ime. Kõige oma ettevaatuse ja leplikuse juures ei läind tal siiski mitte korda liitu päästa, vaid see likvideeriti linna koõlivalitsuse nõudel 1922 a. Teat määril pilkeks ja protestiks selle pääle asuteti rahukogus registreerit noorsooyhing Takoli (*Ta*-linna *Ko*-olinoorsoo *Li*-it), kes ka liidu varanduse päris.

Vähe teisem oli N. K. tegevus E. K. Keskliidu sekretariaadis. Selle liikmeks valiti ta III kongressil 1921 a. kevadel

ning selle juhatajaks 1922 a., pääle Viljandi kongressi. Sekretariaadi liikmena, eriti selle juhatajana, tuli tal sageli sõita teistesse linnadesse, et kohapäälseid org-e tööle õhutada või neil mitmesuguseid arusaamatusi lahendada aidata. Ta rahulik ja taktiline iseloom oli selleks eriti soodne. Eesti Koolin. Keskl. edustajana võttis ta osa ka Soome Koolin. Liidu kongressist Käkisalmes 1921 a. ja I Läti noortepyhast 1922 a. Riias, paarist Balti Noorsoo Liidu valitsuse koosolekust Tallinnas ja Tartus ning lugematust arvust muist noorsoo- ja yldkultuurilisist ettevõtteist.

Kuna sekretariaat oli enam vaid administratiivseks keskkohaks, ei suutnud ega tarvitsend ta noorsooliikumise ideoloogiat kujundamise alal palju ära teha. See syndis enam Tartus, kus „Uudismaa“ toimetuse ymber oli koondund teine noorsooliikumise keskkoh. See pärast ongi Kábina, kui sekretariaadi juhataja osa eesti noorsooliikumises piirdund enam praktiliste ylesannete teostamisega, kuna ideoloogia kujundamises ta alles viimasel ajal kaasa rääkima hakkas, pääasjalikult pääle Tartu ylikooli tuleku.

Tartu tulles asus ta endisi noorsootegelasi organiseerima, mis aga yhtlase aluse mitteleidmisel ebaõnnestus. Tartu tulles kutsuti ta kohe „Uud.“ toimetajaks, milliseid kohustusi sai kahjuku täita ainult yhe talve, kuna järgmisel sygisel ajak. ilmumine mitmesuguseil põhjusil katkes. Samal talvel kutsus Tartu Koolin. Liit, enda koosseisust kohast isikut mitte leides, N. K. II üler. noortepyhä päätoimk. juhatajaks. Kadunu viimaseks suuremaks ylesandeks noorsooliikumise alal oli II noorsootegelaste kursuse juhatamine 1925 a. lõpul Noorsoo Karskusliidu ylesandel.

Mis puutub N. K. seisukohisse noorsooliikumise ideoloogilisis kysimuis, siis, nagu juba tähendet, selginesid need alles viimasel ajal, pääasjalikult „Uud.“ toimetuse ringkunnis valitsend meeeloõ mõjul ja suunas. Omajagu tõuget sellele andis siiski ehk ka juba saksa „rändlinnu“ G. Keiseri kylaskäik Eestisse 1921 a. sygisel, mis yldse me

noorsootegelaste tähelepanu enam saksa noorsooliikumisele pööras ja üksikute pääs juba varem tekkind autonoomse noorsooliikumise mõttele suure tõuke andis. Kahjuks pole N. K. omi vaateid noorsooliikumisele kusagil mõõduandvamalt sõnastand, võib olla osalt seepärast, et ta oma „syndimisega paar aastat hiljaks oli jäänd“, nagu ta ise vahel naljatades tähendas. K. N. K. I suvikonverentsil 1925 a. sellele teemile refereerides tegi ta vaid mõningaid väheolulisi lisandusi ja parandusi allakirjutanu poolt „Noorusjõud“ II avaldet seisukohtadelle.

Autonoomse noorsooliikumise pool-dajana ei võind ta loomulikult mitte hääks kiita, kui pääle Rakvere kongressi (1924 a. lõpul) noorsooliikumises etteotsa nihkund inimesed, risti vastu kongressi otsustelle, noorsooliikumist hakkasid nägema igasuguste erisihiliste õpilasingide tegevuses ja nende koondamisele päärõhu panid, selle asemel, et kongressi resolutsioonide kohaselt uuele org-ityybile eluõigust nõutada. Nii tema kui ka ta mõtteosaliste arvates tähendab see noorsooliikumise täielikku pankrotti Eestis, mis needki viimased seisukohad käest ära mängib, mis endised tegelased visalt kindlustand.

Suhtugu praegused koolinoorsoo kesklitlased N. Käbinalle kuidas tahes, yht ei tohiks nad ometi mitte unustada, nimelt et nad Keskliidu olemasolu eest tänu võlgnevad eestkätt just temale, kuna ilma tema osava juhtimiseta selle ammu oleks neeland kas noorproletaarlaste Scylla või Bauer-Latiku Charybdis.

Koolinoorsoo liidu ja „Uudismaa“ juurest viis otse tee Kult. Noorp. Koon-disse, mis välja kasvis just „Uud.“ ringkunnist. Koondise asutajana liikmena võttis ta osa kõigist neist rohkearvulisist nõupidamisist, mis kulusid põhimõtete sõnastamiseks ja mille juures peet läbirääkimised ning vaidlused andsid tugeva tõuke ta ilmavaate selgine-misele. Ise etendas ta vaidluste käigus, nagu ikka, lepitavat osa: kui mõni-kord isegi neljal koosolijal raskeks läks leida yhist keelt, siis päästis seisukorra jällegi tema leidlikkus. Kui organisatsioon valmis sai, siis pandi ta kohe selle

sekretäriks, hiljem I suvikonverentsi „diktaatoriks“, uuesti ilmuma hakand „Uud.“ toimetaja asetäitjaks jne. Et see keskpaikse lepitaja osa, mida N. K. Koondises etendas, talle mõlemalt tiivalt vastaseid tõi, viimasel ajal eriti pahemalt poolt, pole imekspandav, olgugi et seejuures sageli ysna ylekohtune oldi. Ent me parempoolses seltskunnas leidus kyllalt ka neid, kes endi naiivsuses ja lapsikus hirmus iga vabama mõtte ees, teda pidasid tñngimata kommunistiks!

* * *

Ka yliõpilaselus tõusis N. K. viimasel ajal võrdlemisi juhtivale kohale. „Veljesto“ edustajana võttis ta 1925/6 õppeaastal osa E. Yliõpilasseltside Liidu edust.-kogust ja valiti selle poolt Liidu juhatussegi. Enne veel, kui Liit positiivsete ylesannete juurde sai asuda, purunes ta E. Y. S'i ja „Veljesto“ vahelise konflikti tagajärjel¹⁾, kuid just see konflikt ja selle lahendamiskatsed olid N. K. diplomaatiliste võimete tuliprooviks. Eemaltvaatajad võisid ainult imestada, kui osavasti ta asju siiski juhtida oskas, nii et tema ise kui ka ta selts sellest loost suuremana võitjana välja tuli, kui alguses arvata võidi. Nimelt oli samal ajal „Yliõpilaslehes“ „V-o“ ringkunnist algatet radikaalsete yliõpilasseltside koondamise mõte²⁾ ja mainit konflikt pakkus soodsa juhuse selle teostamiseks. Ligematel edustuse valimistel esinesidki kolm yliõpilasseltsi („Veljesto“, „Yhendus“ ja „Ahava“) radikaalsena blokina erinimekirjaga. N. Käbin pääses ainukesena sellest nimekirjast edustusse ja siin ootas teda jällegi võrdlemisi kiusatusterikas seisukord kahe tugeva tiiva — korporantide ja seltside bloki — vahepeäl. Ent oli otse

1) Mainit konflikt sai alguse yhest sõnumist „Esmaspäevas“, mida E. Y. S. enda kohta haavavaks pidas ja „V-olt“ järele päris, kas selle autoriks mitte mõni tema liige pole. Et „V-o“ selle täiesti seltsisse mittepuutuvaks eraasjaks luges ja oma põhimõtete kohaselt ka vahekohut ei tunnistand, sai see asjaolu liidu purunemise pääpõhjuseks, rea teiste väiksemate kõrval. Tänapäeval ei tea asjaosalised pooled isegi enam, kas konflikt on lahened või ei.

2) Vaata A. Elango. „Meie yliõpilasorg-ide probleem“ „Yliõpilasleht“ № 9. 1925.

rõõm näha kuidas N. K. siingi enda ylesandega otse hiilgavalt hakkama sai.

Nii muutus N. K., kes alguses radik. yliõpilasseltside eraldiblokeerumise mõttese kaunis skeptiliselt suhtus, ise selle teostajaks ja sellega me yliõpilaselus võrdlemisi tähtsa pöörde toimepanijaks.

Mis puutub N. K. seisukohta yliõpilasseltside välisvormi kysimuses, siis näib mulle, et ta siin täiesti asja tuuma ei ennatand tungida. Olles kyll veendund korporatsioonidevastane, jäi ta siiski peatama poolele teele, edustades n. n. „värvideta korporantismi“. Refereerides sellest kysimusest K. N. K. II suvikonverentsil osutus ta ilmsesti mõjutetuks meil veel sageli domineerivast väikeintsiimeltside ideoloogiast, ilma et ta selle paremisi võrreldes suuremate ilmavaatelistele koondistega kuigivõrd oleks suutnud objektiivselt põhjendada. Kui arvesse võtta sel alal orienteerumiseks tarviliku kirjanduse puudust ja asjaolu, et N. K. yliõpilaselu probleemidesse alles viimasemal ajal aktiivselt suhtuma hakkas, siis pole selles loomulikult midagi imestada.

* * *

Ka karskusliikumisele pole N. K. nimi võõras. Juba keskkoolipõlvest pääle nähakse teda täie agarusega eriti noorsoo karskusliikumises kaasa tõmbavat. Ylikooli tulles astus ta endastmõistetavalt Yliõp. Karskusühenduse liikmeks ja käesoleva aasta alul valiti ta Karskusliidu kesktõimkonna liikmeks. Mõni aeg tagasi asus ta esimese järgu karskuseksamik valmistuma, sellekohase kirjatöö teemiks valides: „Otsekohene ja kaudne vool Eesti karskusliikumise ajaloos“, millise töö ta aga aja puudusel ajutiselt katkestas. Varem on ta sulest ilmund võrdlemisi häa kirjutus alkoholismi põhjuste yle („Uud.“ VI aastak. № 7), kus ta erilist tähelepanu juhib hingeelulistele kriisidelle alk. põhjusena intelligentisi ja noorsoo juures. Isiklikult kindlasti pooldades n. n. elureformi (või „kaudist“) suuna karskusliikumises, ei keeldund ta aga ka selgitustöös kaasa aitamast, käies Karskusliidu ja Noorsoo Karskusliidu ylesandel tihti pikematel ja lyhematel kõne-

reisidel. Ta oli igatahes yks neist vähestest noortest, kelle kohta kindlasti öelda võis, et ta elu otsani (ka siis, kui see mitte nii ligidal poleks olnud) karskeks jääb, sest nii sobimatu näis olevat alkoholitarvitamine tema iseloomu ja eluviisiga.

* * *

Kõige enam leinatakse N. Käbinat vist kyll kui inimest, haruldaset sydamlikku, otsekohest ja ausameelset. Seda kylge ta olemuses on õieti raske sulgeda sõnadesse — seda mõistavad täiesti ainult need, kellel võimalik oli seda ta ligiduses intuiivselt tajuda. Ta oli harv erand me nooremate ja vanemate seltskunnategelaste hulgas, kuna just see ala, eriti praeguses umbrises ja madalameelses õhkkunnas, näib kõige enam inimesi rikkuvat. Arvatavasti võlgneb N. K. selle eest tänu enda pärimusele ja perekundlikule miljööle, kuid ka ta enda isiklik elukorraldus ei jäänd ses suhtes kindlasti mitte mõjuta. Omades tugeva tahte, hoolitses ta ka enda füüsilise tervise eest. Talvel võis teda sageli näha suusa- ja liuväljadel, suvel ja sügisel meres või linna supelmajas. Tähtis on mainida ka see, et ta kõige töerohkuse juures ometi ikka leidis mõne paraja silmapilgu yksiolemiseks — endasse syvenedes või mõnd kasvatavat raamatut lugedes — asjaolu, mis väga sageli silmast lastakse. Kõigeviimase ajal, kus tal ylesanded hakkasid kasvama üle pää ja suhted välisilmaga muutusid teravamaks, hakkas temagi väsima. Endine optimism vaheldus nukrameelse resignatsiooniga ja raudne tervis — närvlikkust ennustavate päevaludega. Ta oli ise sellest täiesti teadlik ja mäletan, kui kindlasti ta möödund kevadel paar päeva enne Tartust lahkumist mõnesugustel põhjustel eriti resigneerituna allakirjutanule töötas enda elukorralduse võtta tõsiselt revideerimisele. Umbes samas toonis kõneles ta suvelgi, rahvusvahelise karskuskongressi puhul Tartus olles ja eks või me sama meeolu lugeda ta enda kirjas 26-ndast juulist s. a. (v. lhk. 41).

Mis puutub ta poliitilisse ilmavaatesse, siis oli see vist kyll ta nõrgem kylg. Kuuludes erakunda, kelle siamaalne tegevus pigemini kyll kõike muud olnud, kui järjekindlust ja selgroogu osutav, oli ka tema ses suhtes sama paenduy ja ilma selgemate positsioonideta. Oieti polnud ta sotsiaal-poliitilississe kysimussisse yldse mitte kuigi sygavalle tungind ja kõneluseski pyydis ta seda ala ikka võimalikult vältida. Kadund Jyri Vilmsi enda maestroks pidades, unustas ta kahjuks, et ka Jyri Vilms praeguses olukorras emb-kumb, kas oleks jätnud hyvasti enda erakunnaga või oleks muutund sama paendlikuks ja kompromissitsevaks, kui ta erakunna praegused juhid, sest juba selle erakunna asend me sotsiaal-poliitilisses konjunktuuris teeb võimatuks põhimõttekindlate personaalsuste esinemise tema ridades. Ent selle asemel, et siit järeldada, nagu poleks N. K. juba enda olemuselt olnud mingi aatevõitleja, usun siiski, et tal õppimist lõpetades ja majanduslikult iseseisvudes nii hell-tundeliku isikliku sisetunde kõrval oleks jätkund ka sotsiaalse sydametunnistuse tundelikkust, et as-

tuda teadlikumate võitlejate ridadesse. Ja kuigi meil poleks õigust ennustada seda, siis usun, ei lubaks ta algatusvõime ja selge pilk teistel kultuurielu aladel (sotsiaal-poliitiline ilmavaade pole ju ainuke isiku kriteerium) ometi mitte teda degradeerida paljaks töömeheks ja askeldajaks. Tõsi kyll — siamaale oli ta pääasjalikult seda, kuid ei pea ometi unustama, et ta oli vaid 21 aastane ja enda tegevuses seevõrra laialipillat, et ei ennatand põhjalikult koduneda yhelgi alal. Kuigi selle tagajärjel omi mõtteid tal oli vähe, kõnelemata mingist pööretsynnitavast ideestikust, näib mulle siiski, et tal oli nii palju eeldusi tõeliseks juhiks tõusmiseks tulevikus.

Igal juhtumisel leiname me temas inimest, kellelt oleme juba ta lyhikese eluea kestes saand nii palju ja kes tulevikus töötas anda veelgi enam. Teda leinates tunneme aga kohustust pingutada endi võimeid, et täita pääle igayhe otsekoheste kohustuste ka see koht, mis jäi tyhjaks, kaotades nii aktiivse ja õilse inimese, kui oli tema — me unustamatu Nigulas Käbin. . .

O. LIIV.

Kalli viimastest päevadest.

Mors ultima linea rerum.
(Horatius, Epistulae I,
16, 79).

Keset pinevamat tööd tuli tappev haigus ja viis elavate hulgast inimese, keda leiname ja mäletame.

Kalli viimase elukuu algul ei anna tema tegevuses miski põhjust oletuseks, et piir kogu ta olemise kestvuselle nii lähedal. Olles tööl ennelõunati ajalehetoimetuses, ryhkis oma uudses kodus Nõmmel teine pool päevi kangutada kände elamukrundil, teha aiatööd, hoolt kandes mitmet liiki lillede, rohete punaste ja valgete eest. Näitas teenit uhkusega oma kätetööd kylvatavaile sõprule. Hilisemad vabad tunnid kadusid lugemises, varajased hommikuajad eksamille ettevalmistudes või

magistritöö aineid kogudes. Oli kindel tahtmine viimaksnimetet töös syveneda võimaliku põhjalikkuseni. Omas iga päeva kohta sooritamisevõimelise töökava, pyydes sesse mahutada kohasel juhul mitmekesistavaid kylvastusretki või muid meelsaid ettevõtteid.

Juba surmatoov, kuid siis veel hädamittetegev, paise kaelal tuleb ta 8. augustil uljalt kaasa Keila-Joale, matkates sõpradega rõõmsalt mööda rannaveeri, ujudes nagu looduse vastu trotsivalt kylmas vees, kus ilmselt tõuke haiguselle saab, töötab veel 3—4 järgnevat päeva hariliku hooga, kuigi viimastel päevadel paise suureneb ja tööd segavalt valu synnitab. On õhtupooliti rahutu, õhtul enne lõikust kõneleb pikalt oma eeltuleva

õppeaasta kavatsusist, kus punase joonena läbistub tahe jõuda lõpule ülikooli õpinguga ja töötada tulemusrikkalt E. Y. S. „Veljestos“, mille esimeheks ta valiti just sygisselestri pääle ja kus soovis luua töövõimsa löögigruppi yhiskundlikuil võitlusmail. Arengumeelse tööintelligentsi koondamine nii mainit kui ka mõnes muus vastavas organisatsioonis seisib silme ees. — Kas oli varem paise kaudu alus loodud veremyrgitusele või oli siin otsemalt syydi paise juures ettevõet löikus (mitmeti tõenäolikum on viimane oletus), kuid löikuselle järgneval õhtul suurenesid valud, siirdudes pääasjalikult rinna ylemissesse ossa. Kalli jääb siitpääle voodi, ainult vahetevahel säält lahkudes. Pyhapäeval 15. aug., mil ta lõpulikult haigeveodisse jääb, avaldab ta lootust juba järgmisel pyhapäeval tervena kylastada mõnd tuttavat. Neli teda ravitsevat arsti määravad ta haiguse kopsupõletikuks, kuigi juba olemas yldise veremyrgituse — sepsise — tunnused. Pahema kopsu osaline põletik esineb ainult myrgituse kaasnähtusena. Valud kaovad, selle asemel lasub haige kehal ta enda väljenduse järele nagu suur raskus. Temperatuur ei tõuse eriti kõrgele, kuid pysib enam-vähem yhtlasena pea kunni surmani. Mõned päevad enne surma hakkab Kalli esmakordselt segama, neljapäeval 19. augustil viiakse ta Tallinna eesti arstide erakliniku, kus alles ta haiguse õige diagnoos tehakse ja niiviisi vast seitsmendamal haiguspäeval yldist veremyrgitust konstateeritakse. Kõik võimalikud ettevõet arstimisvahendid, raske rinnaoperatsioon, seerumid, vereymerkallamised j. n. e. osutuvad hiljunuiks. Kahel viimsel päeval on segadushoogude vahel ainult harvad lyhiajalised selgushetked. Tahetjõudu kokku võttes pyyab ta peletada meelesegadust, nii et arstid teda ainult selgel arusaamisel näevad olevat. Sarnane seisukord, hingamise ikka raskemaks muutudes, kestub veel surmapäevalgi 21. augustil, kella 14-ni. Säält muutub äkki seisukord määravalt halvemaks ja kell 14¹⁵ lakkab sydame tegevus.

Olles tervena alalises elavas tegevuses, unistas aju palavliku kiirusega ka haiguse kestel meelesegaduse hoo-gudel kavakindlast, pysivast tööst. Ja neilgi lyhidail hetkeil, mil mõte yhe asja kallal juurdles, oli märgata loogilist käiku ta juures. Ikka tööst, milles alati oli leidnud eneselle meelylendavat, kõneles ja segas ta kogu oma haigemajas viibimise aeg. Avasilmil seiras pilguga rahutumalt mööda haigetoa igavaid seinu, pyydis pääseda sest ruumist, kuhu lõpuks suri, siis tulid aga jälle meelde ajalehe toimetustöö, kongressid, tegevus yksikuis yhinguis, täitaolevad kohustused. Iseloomulik ses suhtes oli ta viimne õõ. Kui mõistuselle tuli, tänas halastajaõde ja arste, hoolitses taasviibijate mugavuse eest, päris päevauudiste yle ajalehis, kysis sõprade järele. Vajudes uuesti segadusse, andis juhtnõore ajakirjanduse alal, võitles poliitiliste probleemidega, pidas kõnet töö vajadusest, hoogsast, tulemusi kandma pidavast tööst, kurtis kvalifitseerit tööjõudude vähesuse yle, arvestas yhiskunna parandamise kulukust. Enamik ta mõt-teid suundus töö aladelle. Ja kinnitaski mõned tunnid enne jäädavast lahkumist neid mõtteavaldusi ytelusega: „Enne teeme töö, siis puhkame.“

Ei tahtnud surra. Kuigi vast mõnel selginemissilmapiigul näis aimavat lähenevat lõpu, ei kõnelend, välja arvat mõni yksik lause, surmast. Võitles elu eest yheksa päeva mehena.

Tema materjaalset isikust kestvuse poolest ylekasvand töötulemusi hinnatakse teisal. Aegamööda leitakse yhelteisel viisil ta aset täitjaid. Kalli ise nõuaks, nagu ta avalduste järele oletada võib, et teda lohutumalt kurvalt ei leinatakse. Eluajal seisib ta oma elujaatavusega kõikide pessimistlikkude ja jõuetute väljenduste vastu. Surma juhul ei soovind ta kurbi sõnu endale kaasa, vaid ta enese elust väljatungiva moraali õiget tõlgitsemist. Kuid vaatamata sellele jääb meil ikka suur kahetsus, et varajane surm tema võimeid täies ulatuses ei luband välja arendada.

Hää mälestus jääb Kallist teda lähemalt tundnuile. . .

Katkeid Nigulas Käbina kirjadest.

Irboskas 4 juunil 1925 a.

(Jalgrattaga kodumaal ringi matkates).

„Olen loobund mõtlemast. On nii hää olla vaba tähtaegadest, kohustus-test. Isegi vihmale tõmbund ilm ei eksita palju. Võin tunda end siin osana loodusest. Ja kas viimati pole võimsam veel tunda end kosmose pisi-osana, kui temast eraldund kibemeke-sena? — Kadund on siit igasugune võlts silmakirjalsus, mis hoiab eemal yksteisest inimesed, millega sõber tapab sõpruse.

„Kui ka kõik valetab, tormidega vahelduv sinitaevas ja õitsevad sini-lilled ei valeta üal“ — nii Asti sõnad Rakvere kongressi tervituskõnest. Ja tõesti: loodus on avameelne, niisugu-sena köidab ta otsekohest hinge. Loo-dus on mitmeliline, yhega neist tabab ta alati su hinge helinaid, või — säääl sumbund vaikuse valitsedes — paneb ta helisema. Ning hää on nii . . .

Ei mäleta enam, kuhu peatama jäi vett ja maad pidi sõitev Ilo, kuid vähemalt läbi on ta siit kindlasti sõit-nud. On valdavad muljed, mida jät-sid pilvissetormavad Alpid, ent hinge vastavamad, terve olemusega pare-mini tunnetetavad olid siiski eile näht maakohad. Allika selgusega kõitvad saladused olid siin yhinend kose võim-susega. Niisugune yhtesulamine on siin harukordne, seda võimsamad aga tunded, mis tärkavad sest. Orn-puhas allikas ja jõuline kosk — —. Ornus — puhtus — jõud! jõud, mis võimsalt liigutab määratuid veskirattaid. Vae-valt paarsada sammu yksteisest keer-iesid nad käima sundides II-ne veski kive. Neist kahelepoole tõusid aga kõrged mäenõlvad. Viimased aga ei surund nende vahelist orgu veskite, tammidetaguste veekogude ja allika-tega, vaid pigemini hoidsid neid, hoid-sid õrnalt. Kui Alpid ja Karpaadid jätsid maaliliselt jõulise pildi, siis tabas see maastik mu olemust. Andis kinnitust hääs, ilusas.

Juhtusin süa just kevadise ristikängu ajaks. Petseri kloostri vaimulikud rändavad mööda maad, kaasas pyha-kujud; koos nendega sammuvad rah-vahulgad. Midagi pole siin mõistu-

selle, kes leiaks siit eest vaid mõtte-tuse. Kuid temale ei otsigi ma vahel-dust. Tunded aga suudavad ammu-tada nii palju, palju — — kyllalda-selt seks, et võimaldada otsit, igatset unustust.

Põlvitin kirikus — sobooris koos rahvahulgaga, sammusin hoolimata vihmavalingust palja pääga ristikäi-gus, kuulatin muigamistahteta vana tudikese — kirikuteenri jutustust py-hast Korneliusest, Petseri kloostri asu-tajast, kes haarand maast oma pää, mille maharaiund Vene tsaari käsi, ning sammund yhes sellega kloostri... jne. jne. Jutustaja hää värises, oli ligidal nutule. Ei saand jääda yk-skõikseks päältvaatajaks.

Pihkva järve syngus, kahe vabariigi nii tähtis piir (tegelikult vaid tavaline kolmekordne traataed piirivalvuritega siin ja „seltsimehega“ säälpool), Truu-vori hauamärk, kõnelused avameelsete venelastega, end. Tallinna kubeneri lõhut loss ja selle aimatava iluga park — need on kohad, mis võlund mind. Kardan vaid, et teisal enam muljed nii haaravad pole“.

* * *

2 okt. 1925 a.

(Tallinnas hariduspäeval referendiks olles.)

„Kui vähe on siiski arusaamist nende koolitaatide ja päälekasvava „meie“ vahel! Homseks referaati valmistades ei tule mul kavatsusegi neile midagi või kuidagi selgitada seda „noorus-kultuuri“ ja muid sihukesi asju. Pyyan yldse vaid kõnelda faktidega, sest on ju ilmne, et isiklikele veendu-mustele suhtutakse kritiseerivalt, kuna faktidelle alistutakse vahetumalt. Ja tänu taevale — neid fakte, milledega kõnelda, või pigemini otsekohe: neid kõnelevaid tõsiasju on ju külluses. Ainsamana sihina esineb mul seda-puhku oma resolutsiooni läbiviimine. Onnestub see, siis võin oma tööga rahul olla, sest Tallinna hariduspäe-va resolutsioonile toetudes on meil kerge Haminilt mõndagi välja „nuiata“. Peaks see resolutsioonike pyhapäeva õhtusel hääletusel läbi lendama, siis ei jää muud, kui endale öelda: „Sa

Nigulas oled korralik puupää: kui see nädal just nii yletügnine oli, siis oleks võind sa ta sygismetsas veeta". Ets kaeme —."

* * *

29. juunil 1926 a.

"Tallinnas jäi vist ainult päeva paar vabaks — hiljem olin juba toimetuses. Esialgul päevauudiste osakunna. Paiguti eeskujulik laisklemine, ajuti kibe-kibe töö. Just kuis juhtub. Kuid pean uuesti kinnitama: närvesööv töö. Ja ainult vaatlemisele harjutav. Kaasalöömise tahet rabav, syvenemist muigavalt kohtlema õpetav. Ja kuis olla võikski teisiti, kui seda „korraldettvhiiskunna“ aparaati näed. Et funktsioneerima panna näit. mõnda ministeeriumi, selleks „cherchez la femme“, ning leidnult õige proua või preili võid terve ministeeriumi kas või tormihool tööle panna. Või kui kõlistad ligi kymnesse ametiasutusse ja kusagilt kedagi kätte ei saa, sest kõik komisjonidekoosolekutel istuvad; või

kui nägema — osalt juureski olema pead neil „olenguil“, kus riigiasjugi teinekord otsustetakse ja jälle uuesti naised-naised, viin-viin — siis peab kyll keskmisest tuntavalt tugevam tahe olema, et mitte kaasahuluma hakata, et näha ka seda hulka, kes teeb pysivat, järjekindlat tööd, kes armastab tööd. Neid on ametiasutustes, on ärialal, on eriti mööda maad laialipillat. Neid on aga raske näha. Tänapäeva elu tõstab esiplaanile teisi.

Ja siis veel: kõik need elupinna harjavahu hulgad on ajakirjanikule vist enam kättesaadavamad, kui vähesel teisel. Nad otse pakuvad end. — Ja pea kõik haaravadki kaasa.

Ei valeta, kui kordan, et isikliku eetika negatiivsus meie ajakirjanikkude peres kõrgemaid punkte mööda liigub.“ —

„Veel üks meeleolupilt: käisin täna härra X pool ylikooli kirjatöök raamatuid laenamas. — Oli eriline meeleolu säält ära tulles: kõik suure kabineti seinad raamaturiiulitega vooderdet. Ja mitte ilu pärast (kuigi, pean tunnistama, eriti köidete ilu tugevasti mõjuda võis ja mõjuski!), vaid sõna tõsisel mõttes igapäevaseks tarvitamiseks. Terves selles ainult erialalt olevas kogus orienteerus X täiesti koduselt — enamajao

sisu neist oli talle endastmõistetavalt selge.

— Siin on, millele mõelda. Ja lootes, et mind mõistad, olen avameelne: olen praegusel hetkel enam endasse pöördult tõsine, kui animu ju ba pole olnud. Liig selgena ja korraga on jälle silmette tõusnud eelolevate aastate töö. Kas jätkub tahet — jõudu? Mõista, ära naerata!“

* * *

Nigulas Käbin a. 1923.

Nõmmel 11. aug. 1926 a.
(10 p. enne surma).

„Nyyd tuli siis järsku keset hilissuve kuri tõbi ja murdis mu maha. Loodan temast küll pea võimust saada, aga tont teda teab. Täna olin igatahes yhe kirurgi laual siruli ja see viimane, tähendab kirurg ikka, töötas oma „terava lantsetiga“ sydametult mu jumalast kasvatet ihu kallal.“

„Aeg kerib oma päevanatuksi pöörase kiirusega. On lausa imelik mõelda, et veel vaid paar nädalat ja siis — nach Dorpat. Et tuleb yhe suve jälle Jeesu kirja panna.

— Käis kylalisi. Väsisin. Pää huugab liiast.

Kõik läind õieti endises tempos —

ei erilisi vallatusi ega ka resignatsiooni hoogusid. Yksikud väljasõidud, supehused, jalutuskäigud Nõmme elu vahel ja see ongi kõik. Pole õieti eriliselt lähedaid hingi, kuid eks aseta neid

suveöö tuntavalt“ — — — — —

*„Võib olla saan veel võtta ajajao-
tusse veidikese kestvama metsamineku,
võib olla.“*

Mälestusi Nigulas Käbinast¹⁾.

Mälestusi koolinoorsooliitlasest Nigulas Käbinast.

Avar naisgymnaasiumi saal on täidet noortest. Pikki ridu istuvad seinast seinani. Pilk libiseb üle 200—300 näo, peatudes ja jälle liikudes. — Miks pysib mu pilk juba hulk aega sel valgel käharal pääl? — Seda nägu pole varem kohand: blond, lokkis juuks ja ymber tyesdakujulise keha lahtine mantel. Nii see inimene esimesel pilgul. Kuid need silmad, need elavad yhes sellega, mis synnib saalis, sel kõrgelennulisel, elaval Tallinna Koolinoorsoo Liidu aasta-pääkoosolekul, esimesel pääle suvivaheaega. Ta käsi tõuseb. „Palun sõna!“ Rida asjalikke parandusi vastuvõetavale Liidu uuele põhikirjale. „Tarvilik oleks ka maleosakund,“ (viimast polnud vastuvõetavas põhikirja projektis ettenäht) — ja sel ajal kui synnib mingisuguste hääletamistagajärgede kokkuvõtmine, kõneleb ta malemängu ajaloost ja kasulikkusest. Milline aja-ökoonoomia! — Sellane tore poiss, see Narvast tulnud noormees! — Ja koosolek valib ta Liidu uude juhatusse. Paar päeva hiljem kohtan teda uulitsal, tuli vastu naeratavana, sõbralikuna.

Nii mu esimesed mälestused 15—16 a. Nigulas Käbinast.

* * *

Järgneb 2 aastat yhist tööd Nig. Käbinaga Tallinna Koolinoorsoo Liidu juhatuses.

1) Et ligemalt valgustada kadunu mõtteid ja tegevust, avaldame siinjuures rea ta ligemate sõprade mälestusi mitmesugustelt eri tegevusaladelt. Kõik seejuures esinevad, yksteisele osalt vastukäivadki, hinnangud ja seisukohavõtmised on toimetus jätnud muutmata, kui autorite isiklikud arvamised.

Ma pole eland harmoonilisemas ja sobivamas noorte yhisperes, kui oli seda Tall. Koolinoorsoo Liidu esimene juhatus meie sygavalt peenetundelise Georg Nooriga eesotsas. Sellast optimismi, töömeeleolu ja -edu pole ma hiljem ei kuski võind tähelepanna. Vabadussõja õnnelikust lõpust tingit äratundmine riigi ylesehitamistöo tarbest vaimustas ja kihutas meidki kaasa elama ja vastavalle produktiivsele tegevusele. Noor Nig. Käbin oli eriti sobiv selles tööyhiskunnas: kohusetruu, täpse ja ettevõtliku laekahoidjana hoolitses ta Liidu majandusliku elu eest.

Veel enam: mäletan ta aktiivset kaaselu kirjandus-, male- ja karskusosakunnas. Mäletan, et ta kõneledes kuuldus hääles entusiasm ning mõtlemisviisis kainus ja tagasihoidlikkus. See aasta oli kasvamise ja õpipoisi aasta, sest järgmise aasta juhatusse jääme vaid kahekesi Nigulasega edasi, teised olid keskkooli ukсед seljataha jätnud, töö raskus langes meie kui enamkogenute õlgadelle. Kui esimesest aastast mäletan teda kui pysivat ja kogu olemusega asja juures olevat töömeest, siis väljendus järgneval aastal juba palju enam tema oma initsiatiivi, ettenägelikkust ja edasiryhkimist.

Pärast-revolutsiooni aegses miljões oli veel kyllalt fantaasiat suurtele sõnadelle, — veel kyllalt hoogu oma tõekspidamiste maksu-mis-maksab teostamiseks; Nig. Käbina elu- ja jõukyllus väljendus aga harilikust palju tasakaalukamas suunas: meie ebamäärased ideetsemised ja laiad kavatsused leidsid sagedasti tarviliku jahutuse tema systematiseeringus ja kainuses. Tema äratundmine ja veendumus oli: ainult produktiivne töö võib luua pysivat;

sel seisukohal oligi tema ilmavaate ja selgejooneliste ellusuhtumuste kujunemises otsustav tähendus. Pärast Viljandi kongressi, kui ajakirjanduse kunstlikult kuumaks köet hukkamõistvad seisukohad ja tookordse haridusministri valestisihit repressioonid tundusid paljudelle noortele ylekohustena ja vägivaldsetena, jätkus eestkätt N. K.-al kyllalt usku edasi elamise võimalustesse ja leidlikkust org-de uuteks eneseavaldamisviisideks. Ta ettepanekute järele reorganiseeriti Tall. Koolin. Liit ja nii suutis tema optimismi ja rahulikkuse tõttu Liit veel mõne aja elutseda.

E. K. K. Sekretariaadis töötas N. K. yhe aasta liikmena, järgnevad aastad (kunni Tartu ylekolimiseni) juhatajana. E. K. K. Keskliidu põhikirjas ettenäht Sekretariaadi tegevuspiirid yhelt poolt ja töö rohkus ning intensiivsus Tall. Koolin. Liidus teiselt poolt ei luband meil kyllalt tagajärjerikast tegevust arendada, missuguse asjaolu tõttu me tolleaegne koolinoorsooliikumine kindlapiirilisemalt organiseerimata jäi ja n. ö. tegeliku vaimlise juhtimiseta oleku all olulisemalt kannatas. EKK. Sekretariaat pidi piirduma vaid kantselei osaga ja temast mitteolenevail põhjusil suutis vähesel määdul ära teha tegelikku organiseerimis- ja juhtimistööd väljaspool Tallinnat.

Ülekohtune oleks siin syystidada asja eestvedajaid; meie olime ikkagi ju ainult koolipoisid ja meie võimalused mitmelgi alal väga ja väga piirat.

Võrreldagu mõnda koolipoissi või — poisse praeguses normaalses ajas kasvand korralikust koolist, siis on piltlikum, mis meiegi pakkuda võisime. Mis aga puutub organiseerimistöösse, siis oli Nig. Käbin siin võrdlematu ja yletamatu ning tema töötagajärjed ei kustu. Nigulas Käbin pole omi tööekspidamisi ja vaateid noorsooliikumise kohta kirjalt fikseerind ega resümeerind — need on jäänd vaid üksikuile, vahenditult ta isiku kaudu edasi antuina. Olude sunnil pole ma võind tema ilmavaatelisi otsinguid kaasa elada lõpuni, selgeimatena kujunesid need arvatavasti Kultuuritaht. N—p. koondise

tekkimise päevil. Juba koolipoisipõlves jõudis veendumusele autonoomse noorsooliikumise mõtte kohta, eriti mäletan meid õhutavat uutele teedele jutlemised saksa rändlinnu Günther Keiseriga, kellega ta rännak-teekunna puhul Eesti veetsime meile unustamatuid päevi. On ju saksa noorsooliikumise teoreetikuil olnud määrav mõju me n-sooliikumise kogu vaimlise pale kohta.

* * *

Nii oli objektiivselt selle elurõõmsa meteoori lend meie hulgas. Äärmiselt aktiivne, systemaatlik ja ökonoomne energia kokkuhoius, kuid yhtlasi kui jõukyllane, milline kiire ja järjekindel isiklik areng! Tema positiivne isik jääb meile kustumatuks.

Yhes Nig. Käbinaga kustub elav nooruse entusiasmi ja romantika ilm. Jääb vaid üksikuid heledaid mälestusi, pilte. Kui kaob inimene, kellega koos olnud nii palju yhiseid elamusi, siis tunned, kui oleks enesest tykk välja kist ja tead enese väga palju kaotand olevat. Nii see on.

Kui palju hõõgumist, põlemist ja hoogu oli neil rikkail talipäevil Viljandis 1922. Julgena lõkendas noorte vabadustahe ja enesemääramistung. (Ma ei kõnele neist tahtenõrkadest kaabakatest, kelle vääratuste ja eneselle kõik-lubamiste tõttu said pärast võimalikuks rängad etteheited ja syystitused noorte vaimsemalle osale). Elukyllasena, jõulisena mäletan Nig. Käbina tyesdat kaju lumimägedel Viljandi lossi varemete vahel. Selgena, hõbedana kõlas noorte vallatu, ylemeelik naer kesk ööd lumistel teedel.

Mäletan meid rongil Rakverre, Haapsalu, Narva. Organiseerima. Magamata öö rongis, ent järgmine päev seda elavam ja võitlustujulisem koha pääl takistus teelt kõrvale veeretades, ylesehitades.

Mäletan Nig. Käbinat kesk vaidlusi sõprade intiimses ja otsekoheses ringis. Olleski vastupidisel seisukohal, võitis tema aus ja otsekohene suhtumine asjaldelle alati igamehe sympathya.

Mäletan me viimast yhist teekunda nädal, poolteist enne ta surma Keila-

Joale. Suviöö hämaruses kandsime kokku merekaldale kuivand haod.

Ees kohisev meri, taga männimets — loitis tulelõke merekaldal, meie ringi keskel. Seda õhtut võib sümboolsena võtta. Nii olime aastaid yheskoos hoidnud yhist tuld, synnitamistuld, ohvrituld. Ning, kui kustus tuli, oli pime ja kylv, ent ometi olime maitsend ääretuid hingerikkusi rannal, ees saja-palgne meri, taga myhav männimets. Öö magasime lakas kõrvuti. „Oli kylv?“ — kysisin hommikul ärgates. „Jah, oli kylv kylv!“ Olin magades vaiba Nigulaselt ära rebind. „Miks Sa's tekki tagasi ei tõmband?“ — „Ma ei tahtnud Sind äratada.“

E. Kadak.

Nigulas Käbin M. Y. S. „Concordia“ liikmena.

Pääle keskkooli lõpetamist astus Nigulas Käbin 1923. a. sygisel Tartu Ylikooli õigusteaduskunda. Juba enne ylikooli astumist oli aga Nigulasel kokkupuutumisi oma endiste mõtteosalistega Tallinna koolinoorsoo perest, kes vahepääl olid ylikooli astund ja siin asutand maaalalise yliõpilaste seltsi „Concordia“. Need sidemed ja seltsi siht olid ka põhjusteks, et Nigulas juba sygisel M. Y. S. „Concordia“lle“ sisseastumise sooviavalduse esitas.

Kes suudaks kirjeldada neid ilusaid nooruspäevi?! — Kas: kui meie udu-sel sygisõhtul Narva kose tammil kaua, kaua vahitsime mässavaid vooge ja vahutavaid lainteharju ning laulsime kaasa vetelaule. Ehk jälle: kui tormisel tali-ööl yyritud hobuse-setuga hulgakesi sõitsime Raadimõisa tuisuselle väljale, et teha vabas looduses ringmänge, laulda ja kaasa tuisata ning tormata. Need ideed leidis ikka tema ja organiseeris loomulikult jälle tema.

Kuid sai ka tõsiseid kysimusi lahendat. Ja säääl tulid tihti Kalli omapärased tõekspidamised ja vaadete erinevus huvitavalt nähtavalle. Ja ta pidas omast kinni, ta ei muutnud neid iga tuule järele. Tema mõtlemisviis ja tegutsemine olid väga systeemsed, see pärast ei olnud ta kunagi väsind tööst.

Ikka energiakylvlane, värsked ja lõbus — see oli tema, Kalli.

* * *

Kuid aeg tõi temale, kui ka mulle sügavaid põhimõttelisi lahkkelisid M. Y. S. „Concordia“ga. Meie ideelised tõekspidamised pörkasid ägedalt kokku seltsi rõhuva enamuse hallide igapäevsuste ja joomakommetega, millele järgnes meie M. Y. S. „Concordia“st“ lahkumise teadaanne.

Meie ihkasime vabamat lendu ja myrgitamatu ymbrust ning jätsime jumalaga selle koduga, mis jäi meile kitsaks.

E. Kigaste.

Nigulus Käbin veljestolasena.

Nigulas Käbina energiakylvllasus ja vaimne isik juhtis teda otsima sarnast yliõpilasorganisatsiooni, kus sisemine elu värskem ja kus polnud valitsemas aastasadade ja aastakymneted tagant maksmajäänd traditsioonid. Kuhu mujale võis paari aasta eest teda tõmmata enam, kui sinna, kust äsja olid ilmund „Mõtteid valmivast intelligentsist!“ Läks õieti vaimustusega sinna ja leidiski säält eneselle yliõpilaspõlve kodu. Meeldis eriti see avalikum meelsus, kus ei teht suureks saladuseks kõike, mis iganes sees yriteti ja kus noort inimestki koheldi inimvääriliselt.

„Veljesto“ liikmena, vellenä sisemise elus, on tema eeskuju õieti korvamatu. Töökas, kohusetruu, aus arvukate ylesannete vastu, mis seltsis temale langesid. Sõnapidav suuremais ja vähemaiski asjus. Temast oli igal ikka tunne, et temale võis loota ja ei tarvitsend pettuda. Omi isiklikke töid ja hääolemisi ei näind tal kunagi seltsi kohustusile ette jäävat — imestetigi, kuidas ei kurda ajapuuduse yle ja tuleb toime yhe ja teise töoga. Siin seltsi ametlikud koosolekud, õpiring, säääl Y. Seltside Liit või Edustus, kuskilt ei puudund, ega jätnud lubat ylesandeid täitmata — ja kui saabus laupäevaõhtu, nähti Nigulast tulevat häätjulisenä, rõõmsana, sõbralikuna ja yldiselle lõbusalle koosviibimisele kodu-

selt kaasa aitavat. Juba tegi mõne neegrimuusika, makarooni, või „argani-seeris“ yhismänge, kui mittetantsija. Ning esimese mai yleolevas kevadmeeleolus ei tahtnud tuletunglail lasta kustuda enne kui syttis agu taeval.

„Veljesto“ suvikonverentsegi ei jätnud yhtegi vahele. Läind suvisel Kihnus pakkus enam meeleolulises ettekandes mõtteid ja arvamisi seltsi sise-misest korraldusest. See oligi vast viime koosolemine, kus suurem liikmeskund teda viimast korda elukiirgavana nägi. Kõigil on meeles see päikestsärav pyhapäev Kihnu ja Pärnu vahelisel tyynel merel, kui seisumajäänd laeva naljatades tahtis mõne teise seltsis kõie otsas ujudes Pärnu poole vedada. Ja laev liikuski!... Tema ujumisharrastus oli muidugi tunt, nii et sygisel peaaegu lume tulekuni kylvatas supelusmaja.

Samalt möödund suvikonverentsilt on nagu symbolsena meelde jäänd, muidu naljana teiste sekka jääv, matmise-mäng ranna liiva sisse — kes oleks aimand, et yhe kuu kulunult pidime kaasa elama tõelisi matuseid!

Lahkund velle vaimsete teenete kõrval „V-olle“ tuleb igatahes kõrgelt hinnata tema elujaatavast, idealistlikust ilmavaatest järgnevat elureformi kultuuri: karsklasena, sportijana ja igatpidi elupõletuse vastasena, mõjus tema isik jõuduandvalt, positiivsemalt! Oli tunnē — kui sarnaseid inimesi oleks rohkem meie intelligentsete eestlaste peres, siis võiks julgelt loota tema elujõulikkuselle!

Tunnustuse väljena, mille oli omand seltsis, oli seegi, et valiti läind kevadel käesoleva semestri „V-o“ esimeheks. Sellelt seisukohalt loodeti palju viljakat.

— — — „Ainult nii mitmed-setmed korrad läbimõelnult, sõelunult, tundnult, leiab inimene viimati iseenda,“ — lausus kuskil.

See oli kõrgepingeline elu.

Ning tema otsingu ja eneseteostuse õilsus jääb elama...

L. Leeman.

Nigulas Käbin.

Järelehyye.

Ma ei ole võtnud osa koolinoorsoo liikumisest, kus pääasjalikult kadunu väljendas end. Siiski mu kokkupuuted Käbinaga on tema sellelt tegevusalalt esmakordselt Tartu Noorte pyhal 1924. a., kui korraldasin tema ettepanekul „Hommikteaatri“ kylaskäigu sellele pyhale. Hiljem N. K. leidis mu vahest Tallinnas, kuhu tuli vahetevahel puhkama oma õigusteadusest.

Tema algupärane kuju huvitas mind. Lopsakas juuks (mille oli lõigand lyhikeseks tänavu kevadel), tyse kael lah-tises kraes — mäletetavasti häätahtlikus nõökamises elureform-kraeks nimetet. Ma ei mäleta, et sportlane või atleet oleks väljendand oma kujus niipalju tasakaalukat fyysilist jõudu kui mittesportlane, vaimuinimene Käbin.

Mu kokkupuuteid temaga on võrdlemisi vähe, kuid päämine mälestus neist on N. K. ilmne optimism. Pidasin osa sellest optimismist oportunistliku muga-nemise tulemuseks, kuid olemuselt see juurdus juba ta fyysilisest jõust ja tervisest.

Ma yldse ei idealiseeri inimesi, ei tee ka siin erandit Käbinalle. Ei ole teind seda varemgi. Kui ta pani enese mak-sma, siis ta enda kuulutat, minule osaliselt vastuvõtmatu, vähemasti propageeritavas poolikus kujus, elureformi fyysilisena kehastusena.

Milleks kõnelda võltse sõnu surnust! Käbinaga pole läind kaotsi mingi uus idee ega selle teostai, kyll aga väärtuslik tööinimene. Leinan Käbinas mitte nii palju noorsoo ideelist võitlejat — kellena ta on teostand tunnustamisväärse osa Eesti kitsais oludes — kui tervisrõõmsat meeldivat inimest.

Usun, tulevikus meie poleks olnud yhe-meelsed ilmavaatesõbrad. Kes teab — ehk vaenlasedki. Kuid ta polnud fanaatikute tõust, ja usun, et meie vastastikune mõistmine oleks jatkund ka tuleviku selgind olukorris.

Nigol Andresen.

Mõnda K. N. K. II. suvikonverentsilt

23. ja 24. mail 1926 Kukulinnas.

Esimese pyha hommikul vara jaama rutates võis rõõmustella pilvita taeva ja soojuse üle, mis juba varasel tunnil ajas heitma üliriideid. Rõõmustella yhtlasi, et kevad polnud kapriisne meie noorte ootuste vastu, et päike oli heitnud eneselt kõik loorid ja kiirgas aina.

Pyhade sõitjaist vagunid tungil täis. Ei maldand sisse tungidagi — lühike sõit Kärknani ja siis maha. Ootavad tallinlased ja teised ettesõitnud juba lehvitasid kybaraid väikse maajaama esisel. Ruttsime vagunitreppes alla hõiskete ja käepigistusiga rõõmu avaldama — aga neid oli kaunis hulgake ja mõnega sai veel tutvuda säälsamas liikuva rongi huigete saatel. Värsketes kevadhommikuste nägudega elavas jutuskelus astusime kaugesse horisonti ahenevale sirgele raudteele, kus tuli sammuda mõni kilomeeter, kui jõudsimme Kukulinna viivale maanteele. Aga sääil, kui olime vabanend veel pakkest, valgus kirju kogu rohetavate väljade keskel looklevale teele ja igayks võis valida jõu- ja meeleolukohase käimis-tempo. Tee ääres õitsesid puud; ja noored lehed pakatet mõne eelneva päeva päikselõõmast, aroomitsesid kastevärskes hommiku-õhus, nii et teekäijail ysna tahtmatult tuli käiku jätta, kui Kukulinna mõisa valge hoone puude vahelt silme ette kerkis.

Mõned kiirema tempo mehed juba viskasid Saadjärve kaldal lutsu, ja lebasid noorel rohul mäekallakul, või sõitsid järvel paadiga. Järgnes yldine tutvumine Kukulinna mõisa vana härrastemajaga, mis kyllalt nii suureks osutus, et igayks oma pakile teatava nurga leidis ja veel ylegi jäi. Ning siis loodus-pärane einestus.

Kell 10 koguneti härrastemaja eelselle nõlvakulle, kust päike juba oli kuivatand kaste ja teind istumiskohaseks. Konverentsi avamisele. Meid oli kokku yle neljakymne, kelle pilk võis vaadata kaugele yle peegeltasase pika sinava järve ja yhtlasi kevadpäikese sillerduses kuulata K. N. K. esimehe K. Urmi avasõnu, lisaks pala G. Suitsu „Ohvrisuitsust“ ja yhislaulu.

Loeti ette ka mag. Anni tervitus Soomest, kes ise polnud ilmuda saand.

Järgnes kohe rida referaate kultuuri-tahtelise noorpõlve ylesandeist tänapäeva Eestis. Rahvuskultuuriliselt alalt kõnelesid dr-nd O. Loorits ja N. Andresen. O. Loorits omas hoogsas, innukas kõnes näitas meil valitsevale väärisamaalsuselle: nii moeisamaalsus, kõmuisamaalsus (sieversiaat), kihisamaalsus, pseudoisamaalsus (Tallinnas tuttavaks saand, taaralaste liikumine — pane jumalalle viisud jalga! —) jne. Meil maetakse kapitalid surnud asjusse, nagu ausammastesse juba yksi 100 miljoni, võetakse kylalisi vastu ja kylastetakse teisi suurte prassimistega, aetakse panku pankrotti jne. aga ylikoolis ei tule iga õppejõu kohta 10 poognatki kirjastuskulusid. Iseenesest ei oleks ju kõikide omakultuuriga tegutsejate, ausammaste pystitajate j. m. vastu midagi, kui ei puuduks loov, kultuuriline isamaalsus. Ning kultuuritahe on praegu veel liig nõrk. Seda peab meil jõudu olema kasvatada!

N. Andresen rääkis eriti kasvatusalalt ja täiendas eelmist ettekannet, millele järgnevad läbirääkimised kestsid lõunavaheajani.

Vahepääil oli veel inimesi juurde tulnud, kes autoga, kes hilisema rongiga Tartust. Aga lõunapuhkuse kulunult ei saand enam rohelisele nõlvakulle minna, kuna soe vihmahoog oli kastnud kõige me isteala. Jäädi siis vana maja lahtiselle rõdule, võeti aset trepiastmeil ja kui päike taas ilusti paistis, siis väljas kividelgi.

Õhtupoolel tuli käsitusele sotsiaaleetiline ala. Dr. A. Audova omas ettekandes rõhutas, et tervisekohane ja yldse kõlbline eluvlis on sotsiaalseks kohustuseks. Tuleb kaasa aidata, et yhiskund areneks yksikute kaudu terveks. Elureformi läbiviimiseks on tarvilik enese tahtekultuur. Teine referent sellelt alalt A. Elango esitas n. n. elureformi filosoofia. — On päämiselt kaks vaadet elule: dionysoslik „elupõletamine“ ja

elujatav vaim. Viimasest juhtub ka n. n. noorsooliikumise vaim. Siia juurde tuleb veel objektiivne kultuurifilosoofia. „Elu teenigu kultuuri! Elatagu mitte nauditsedes, vaid luues!“ See vaim olgu ka kultuuritaht. noorpõlve vaim, kui ta tahab elujõuline olla.

Referaatele järgnesid väga elavad läbiraäkimised, kus sõna võttis suur osa konverentslasi.

Hiljem järgnes dots. P. Treiberi referaat, mis käsitas kultuuritaht. noorpõlve ylesandeid sotsiaalpoliitilisel alal. Väga huvitavas ja hoogsas esitelmas pakus referent hulga mõtteid nim. alalt, eriti õige demokraatia olemusest.

Päale läbiraäkimiste hämarus juba ja tuli lõpetada nii huvitav töökoosolek.

Päike heiaustus madalal vee taga, kui konverentslased üksikuis salkades rändasid Kukulinnast väljaviivaid teid mööda päevase istumise järgi liikuma. Kõlas laul ja vallatleti. Üle taeva jooksid seekord hallid ja lillakad pilved ja tuul keerutas laineid järvel. Varsti tuli matkahiimulisi talutares vihmavarju otsida, mõned kaugemalolijad jäid valangu alla. Sellest hoolimata veel tuju tõusnult tuld tagasi Kukulinna. Oli nii midagi hubast ja hääd istudes poolhämaraal rõdul mõnede laternate valgusel süües lihtsal viisil igayks oma kaasatoodut, lisaks sooja teed ja piima — naljatust. . .

Poleks vihm just enne seda valanguna kalland, oleks kevadööd tahet veeta metsas tule ääres, nagu oli kavatses. Kuid selles olukorras oldi sunnit minema magama.

Ometi ei puudund ka neid, keda ei vihmast märg rohi ega väsimus hoidnud. Salkkond yleemeelikuid rändas veel hilja ööni Saadjärve kaldail värviliste laternate ja laulu romantikal. Oli vähe tuuline ja tuled kustusid, kuid und ei ikka veel tulnud. Tehti laulu teistelegi, kes juba rahulikult puhkasid.

Ent teisel hommikul oldi vara yleval, oli komisjõnil tööd, enne kui yldkoosolekud algasid. Jälle ilus ja kiirgav kevadpäike, nagu eelmisel hommikulgi saatis ettekandeid. Seekord yhel teisel lähedasel mäenõlval asusime enam tegelikumate alade juurde — noorpõlve organiseerimine eelmisel päeval käsitet ylesannete teostamiseks.

Noorsooliikumisest kõnelesid yliõp. A.

Marmor ja Saving, kus kaaluti, milliseid organ. vormid noorsoole kohaseimad.

Yliõpilasorganisatsioonest refereeris Nigulas Käbin. Kõneles org-ni mõjutusest yliõpilaselule ja pyydis näidata missugune org-ni tyyp kohaseim. — Läbiraäkimisis tooniteti ikka enam ilmavaatelisel alusel seisvate org-ide tarvidust.

Õhtupoolisel koosolekul Saadjärve ääres olid K. N. K. lähemad ylesanded ja taktika harutusel. Refereeris K. Urm.

Sellega oli ettenäht päevakord läbi ja koosolles võeti vastu ka referentide poolt esitet resolutsioonid¹⁾, millest tähtsamad oleksid:

Rahvuskultuurilisel alal:

Suhtudes rahvusse kui keelelisse yksusse, mis on omandand oma piirjooned geograafiliste ja ajalooliste eritingimuste tõttu, tuleb loobuda hõimupoliitikast, kuivõrra see on rakendet tagurluse teenistusse, ja turanismist — rikastavalt mõjuva nyidisaege internatsionnaalse kultuuri kasuks, ning hõimukysimus asetada praktilisele keelelikultuurilisele aluselle. Tuleb eitada alusetut tendentsi elustada rahvuslikku yrgkultuuri (muuseumi ellutoomine, Taara usk jne.)

Konstateerides eesti valitsevas rahvuslikus ideoloogias eesti kujuneva kodanluse klassihuvide harrastust ja pyydu selleks kasutada eriti õppiva noorsoo rahvusyhysuse tundeid,

K. N. K. tunnustab, et:

1) Rahvaste kultuuriline areng on rippuv nende yldisest yhiskundlikust arengust, mis seob yksikuid rahvaid järjest tugevamasse rahvusvahelisse yhtsusse, mille tõttu ka iga yksiku rahvuse omakultuuriline areng on lyli inimkunna yldkultuurilises arengus,

2) Iga rahvuse, eriti väikerahvuse kultuuri arenguks on vajaline kõigi rahvaliigete kuuluvus rahvuskultuurilisse yhtsusse. Praeguses yhiskundlikus korras aga suurema arvuline töötav rahva osa

¹⁾ Resolutsioonide vastuvõtmine ei syndind päris yhemeelselt, kuna nende yhtlustamiseks ja parandamiseks valit komisjõni muudatused tagasi lykati. — Yhtlasi olgu tähendet, et neil, nagu Koondise suvikonv. otsusil ikka, pole maksvust kogu Koond. seisukohana, vaid ainult suvikonv. arvamise peegeldajana.

oma majandusliku olukorra tõttu saab võtta vähe osa kultuuriühisusest, mispärast kapitalistliku yhiskunna asendumine sotsialistlikuga on eeltingimuseks täiuslikuks rahvuskultuuriliseks arenguks.

Sotsiaal-eetilisel alal:

Suhtudes elureformile, kui yhele olulisele asale noorpõlve ilmavaatest, käsitab K. N. K. tervishoiukohast ja yldist kõlblist eluviisi sotsiaalsena kohustusena, millest igalyhel tuleb teha kindlad konsekventsid enda isiklikus elukorralduses kui ka ymbrusse suhtumisel.

Sotsiaal-poliitilisel alal:

Konstateerides orgaanilise arenemise puudet meie demokraatias, meie yhiskunna klassilise ilme kujunematust ja sellest tingit selgusetust meie poliitilistes parteides, samuti ka karjeristliku ja opportunistliku vaimu domineerivust meie kasvava noorsoo enamikus, seab K. N. K. oma ylesandeks tänapäeva Eestis eriti:

1) Syvendada demokraatiat, kasvatada demokraatlikku avalikku arvamist ja võidelda kõigi demokraatliku korra kitsendamise ja hävitamise katsete vastu;

2) Kasvatada ja levitada klassitead-

vust ja sotsialistlikku ilmavaadet nii intelligentis ja noorsoos kui ka töötavais rahvakihtides;

3) Energiliselt võidelda meie noorsoos valitseva ideelageda karjerismi ja opportunismi vastu.

Päale lõpetet töö rōkkasid Saadjärve kaldad uuesti laulust.

Oli õieti kahju hāmara tulles lahkuda kohast, kus nii ilusad kevadpāevad veedet. Midagi jäi nagu maha . . . sinna . . .

Jaamaski tallinlased ei maldand lahkuda, sõitsid Tartu, kust kyll tunni kulunult rong kihutas neid kodulinna poole.

Lahkumine oli sõbralik — soe.

*

„Olen näinud kaine loova mõistuse ja noorusliku julguse yhinemist sel konverentsil. Ma ei ole tunnud end veel kuskil seevõrra kollektiivi osana kui Kukulinnas. Sāäl nii töös kui vallatusis ei tegutsend eralduv isik, vaid kõik koos. Ja oli tarve suhtuda kõiki kui vanusse sõbrusse“ lausub hiljem keegi kaaskonverentslane muljeid Saadjärvelt.

Palju värsket, optimistlikku, virgutavat kiindus meelde neilt paarilt päikseliselt päevalt.

Noorpõlve eneseavaldusi.

K. N. K. tegevusest.

Lāind semestril lõppes koondise tegevus hāsti õnnestund suvikonverentsiga.

Kāesoleval sygisel oli kavatsus korraldada Tartus systemaatile kultuuri ja ilmavaate kursus, mis aga mitmesuguste takistuste tõttu edasi tuli lykata. Selle asemel kutsutakse loodetavasti ligemal ajal ellu õpiring vālismaiste yhiskundlikkude vooludega tutvumiseks. 17. okt. oli referaatkoosolek, kus refereeris V. Ernits soomesugu rahvaste seisukorrast Nōukogude Venemaal ja 23. okt. kõne- ning vaidlusõhtu koos yliõp. s. „Veljesto'ga“, kus esines mag. Anni ettekandega meie kultuuripoliitikast.

Kuna koondise sennine esimees Karl Urm, kohalikes keskkooles õpetajaks olles aja puudusel sellelt kohalt lahkus, valiti uueks juhatajaks

yliõp. Selma Perv. „Uud.“ toimetusse valiti surma läbi lahkund N. Kābina asemelle yliõp. R. Viedebaum. Viimane oli kunni ylik. tulekuni pikemat aega Paide Koolin. Liidu juhiks. Võrdlemisi elavat tegevust on avaldand Koondise Tallinna osakund, mis asuteti lāind kevadel. Osakund on korraldand mitu omavahelist referaatkoosolekut. Liikmeid osakunnas on paarikymne ymber, nende hulgas ka nimekamaid kultuuritegelasi, nagu kirj. E. Hubel, Hugo Reiman, J. Piiskar, N. Andresen j. t.

Ligemal ajal on tekkimas osakunnad ka mitmes teises linnas. Kuna osakundade tekkimisega koondise tegevus palju laiemaks paisub, kui see esialgu mõeldud oli, tuleb ligemal pāakoosolekul arvatavasti liiga kitsaks jäänd pōhikirja muutmisele asuda.

Vastutav toimet.: dots. Peeter Treiberg.

Tegevtoimetus: A. Marmor, J. Lamp, S. Perv, K. Praakli, R. Viedebaum ja Fr. Tuglas (iluk. nõuandja)

Väljaandja: Kultuuritahelise Noorpõlve Koondis.

Toimetuse aadr.: Tartu. Postk. 79.

K. Mattiesen'i trükk, Tartus.

Noorpõlve eneseavaldusi.

N. Käbina matust

toimeteti Tallinnas 23. aug. s. a. Kella 3-ks kogusid kadunu tuttavad leinamaija (Sauna t. 1), kust Y. S. „Veljesto“ liikmed puusärgi Pyhavaimu kiriku kandsid. Vaimuliku matusekõne pidas kirikus õp. Th. Tallmeister. Kirikust liikus leinarong Rahumäele, kus kadunu põrm mulda lasti. Hauale pärgi asetades tuletasid lahkunut liigutavate sõnadega meelde L. Leeman (Y. S. „Veljesto“ nimel), drnd. J. Mägiste („Veljesto“ vilistlaskogu nimel) O. Liiv (kaasabiturientide nimel), A. Elango (K. N. K. nimel), E. Kadak (end. Tallinna koolinoorsooliitlaste nimel), J. Rebane (yliõp. karskusyhend. nimel), J. Kents (Karskusliidu nimel) ja „Vaba Maa“ toimetuse esitaja. Haakyngas uppus yleni lilledesse ja pärgadesse. Kuid juba ligemal õöl olid saagiahned inimjätised need säält ära varastand! . .

Neegripoisid „Uudismaad“ seisma jätmas.

Mõni aeg tagasi ilmus „Postimehes“ tähtis uudis: K. N. K. suvikonverents olla otsustand „Uud.“ seisma jätta! Imelikul kombel ei tea ükski Koondise liige sarnasest otsusest midagi ja paar päeva hiljem oli sama „Postimees“ sunnit kõnelema koguni „Uud.“ laiendamiskavatsust, millised koondise juhatusel ka tööpooldest olemas (ligemalt neist järgmises n-ris).

Eesti Koolin. Keskliidu ilmavateline alus.

Teatavasti tegi VI. koolin. kongress Rakveres (1925 a.) sekretariaadile ylesandeks välja töötada ja ligemalle asemikekogu koosolekulle esitada keskliidu ilmavaatelised põhiveendumused. Nüüd viimaks on sekretariaat oma tööga jõudnud lõpule ja mainit põhiveendumused VII. kongressile esitamiseks jägmisel kujul resümee:

„Põhimõtete järele pyyab Eesti Koolin. Keskliit:

Et koolinoorsoo liikumine oleks eetilise liikumine, mis noortes peituvat hää ja õilsa algmeid arendaks ja kaitseks elu ja ümbruse pahede vastu, seega kaasa aitaks eetiliselt kõrge inim-põlve kasvatamiseks.

Et noorsoost võrsuks tugeva ja kindla tahtega inimesed, kes oma tegevuse rajaks elujaatavale idealismile.

Et noorsoos areneks sarnane elustiil, kus indiviidi välisilm kooskõlastuks siseilmaga.

Et noorsoos valitseks karskusmeelsus, hästi põhjendatud ilmavaade, läbituntud kokkukõlalline religioon.

Et noorsoos valitseks teadlik suhtumus ühiskondlikule küsimusele ja tahe kaasa aidata sotsiaalsete pahede kaotamisele.

Et noorsooliikumine oleks juhitud teadlikust ja tegujõulisest rahvustundest, mis oleks võimas looma rahvuskultuurilisi väärtusi.“

Pole huvitusetä ära märkida, et need „põhimõtted“ pole muud, kui praeguste keskliitlaste poolt nii suure agarusega kommunistlikuks sõimat Viljandi kongressi resolutsiooni ymbersõnastust väheste muudatustega ja lisandustega (võrdle „Uud.“ IV aastak. № 3/4). Lugu on seda koomilisem, et plagieeritav resolutsioon ei kuulu sugugi mitte me endise noorsooliikumise paremate tahteavalduste hulka, vaid on oma udususe ja ebamäärasuse tõttu võrdlemisi ebaõnnestund. See endise noorsooliikumise laualt pudenenud koorukeste korjamine tõendab taas kord, kuivõrd praegused keskliitlased „liiguvad“ jõuetu epigoniismi tähe all.

Koolinoorsoo Keskliit ei tasu omi arveid.

K. Mattieseni trükikojas seisab juba pikemat aega E. K. Keskliidu kontos umb. 58.000. m. suurune võlg, mis tekkinud ajak. „Uudismaa“ väljaandmisel kuni 1924 a. kevadeni. Keskliit ei näi sellest võlast väljagi tegevat, mispärast, nagu kuuleme, trykikoja juhatus on palund haridusministeeriumi kaasabi selle summa kättesaamiseks.

Koolinoorsoo Keskl. VII. kongress

katsetakse pidada Tartus 29. ja 30. okt. s. a. Päevakorras on päale aruannete ja valimiste kolm gruppi referaate:

I. E. K. Keskl. ilmavaatelised otsingud: „Noorte suhe rahvuskysimusega“ — yliõp. E. Roos; „Meie koolin. rahvuspoliitil. meelsusest“ — E. Jyrisson; „Noored ja elureform“ — V. Ernits; „Koolinoorsugu ja riik“ — L. Kangur; „Noored ja kehakultuur“ — E. Jürisson.

II. Koolinoorsoo tänapäeva ylesanded: „Meie noorsooliik. ülesanded tänap. Eestis“ — K. Ast (?); „Koolinoorsoo tegevus hõimupõllul“ — R. Janno; „Koolin. ja yldkult. ettevõtted“ — A. Reisner; „Koolin. osa yhistegel. liikumises“ — K. Bamberg.

III. Koolin. töövõimalused: „Kool ja noorsooliik“ — K. Treffner, „Noorsool. praeg. seisuk. ja tuleviku väljav.“ — P. Kanarik; „Skoutlus ja noorseplus“ — N. Kann ja K. Teder. Lõpuks antakse viies referaadis juhatusi eriringide tegevuseks.

Senniste kogemuste järele otsustades pole mingit lootust 2 päevaga seda referaatidevalangut ära kuulata, kui ettekandjad vähegi enda ainesse syveneda tahavad ja kui läbirääkimisi ka ikka pidada tahetakse. Nagu kuulda, olla kongress kuulutat pappide konverentside eeskujul „kinniseks“ — kes teab milliste hädaohtude kartusel!

„Uudismaa“

on Eesti tõusva kultuuritahtelise noorpõlve
häälekandja.

„Uudismaa“ on kõigi nende ajakiri, kes välja igatsevad meie tänapäevaste olude kitsusest ja tardund eluvormide masendavast hallusest, kes usuvad Eestilegi kord koitvat kirkamate päevade, avaramate võimaluste ning intensiivsema vaimuelu hommiku. Ta pöördub õpilaste poole, kes oma igapäevaste õpingute kõrval otse janunevad ka vaimustavat aatelendu klassitubade kyllaltki piirat õhustikus, kui ka õpetajate poole, keda nii sageligi ahistab väline surve. Ta pöördub nende poole, kes vinduvad elupelgavates ylikoolikuuldesaalides või kantseleide tolmavate pabervirnade keskel, nende poole, kes yksi on jäet enda siseheitlusega keskele tagamaa lumivälju või viljapõlde ja nende poole, kelle vaimline „mina“ lakkamatut võitlust peab myriseva raudhiiglasega vabrikuis ja töökodades ning kõigi poole, kes pingutavad võimeid tõeliselt kultuursema ja avarama tuleviku ihas.

„Uudismaad“ toetab pääle ta uuestiilmumise kaastööga rohke kogu arengumeelseid ja noorusvaimulisi vanemaid haritlasi, valmivaid yli- ja keskkoolinoori ja igapäevasest tööst end elatavaid nooureid. Tuntumaist nimedest võiks mainida: V. Adams, E. Aidas, mag. A. Anni, Dr. A. Audova, N. Andresen, J. Barbarus, A. Ciotkosz (Poola), A. Elango, cand. Kj. Elfelt (Daani), cand. V. Ernits, H. Evert, K. Freiberg, E. Hubel, F. Goebel (Saksa), V. Kaaver, E. Kadak, A. Kauts-Mihkelson, G. Keiser (Saksa), A. Kivikas, H. Klein, M. Koskimies-Forsman (Soome), mag. A. Koort, mag. H. Kruus, E. Kubjas, A. Kyng, M. Laarmann, A. Laivinš (Läti), Th. Lange, L. Leeman, M. Lepik, O. Liiv, K. Loog, drnd. O. Loorits, H. Löfgren (Soome), A. Marmor, dir. N. Neuhaus-Nurmiste, M. Olesk, mag. A. Oras (Inglismaa), A. Palm, S. Perv, A. Prink, E. Raudsepp (A. Kalamees), A. Reeben, H. Reiman, H. Rink, H. Roos, prof. J. Sarv, L. Sapotski, H. Sardo, J. Semper, M. Soossaar, O. Stamm, prof. G. Suits, H. Sule-Teder, Dr. P. Tuovinen (Soome), dots. P. Treiberg, Fr. Tuglas, K. Urm, dir. M. Vellberg, Dr. J. Vilms, jne.

„Uudismaad“ lugema peab igayks, kel huvi on oma ilmavaate väljaarenemise vastu ja kes tahab kaasa elada meie tõusva intelligentsi vaimuelu arenguga. „Uudismaad“ tutvustada ja levitada on igayhe kohus, kes tunneb ilmavaatekindla noorsoo kasvatamise tarvidust ja tähtsust.

„Uudismaa“ ilmub 4 k. kalendriaastas ja maksab 100 mk. aastas.
Yksiknumber 25 mk.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid, Kult. Noorp. Koondise liikmed ja levitajad. Toimetuse aadress Tartu. Postk. 79.

Kultuuritahtelise Noorpõlve Koondis.